

VISION HVALSØ

HVALSØ - PORTEN TIL NATUREN

En mangfoldig handelsby, midt i naturen, tæt på storbyen, befolket af ildsjæle, der skaber, dyrker og gror sammen.

VISION

Visionen	3
Tre styrkepositioner	7
Syv fokuspunkter	9

DE SYV FOKUSPUNKTER

Levende handelsby	11
Sammenhængende by	12
Naturen ind i alt	14
Kultur og kunst	15
Bevægelse, leg og læring	16
Børn og unge	17
Dyrk vores mangfoldige historie	18

”Vi vil gøre Hvalsø kendt som porten til naturen. Med udgangspunkt i byudvikling fra søen i byens hjerte, gennem grønne korridorer ud i de fjerneste områder af byen og videre ud i naturen skaber vi en ny fortælling.”

Formand for Bylavet

SAMMEN FÅR VI BYENS GRØNNE HJERTE TIL AT BANKE

Vi vil arbejde for at folk, der ankommer, bor og handler i Hvalsø, oplever en særlig atmosfære af sanselighed og nærhed til naturen. Både gennem opdyrkning af byens og bymidtens naturkvaliteter, biodiversitet og frodighed samt via nye forbindelser mellem byen og den rige natur omkring.

At ankomme til Hvalsø skal være som at ankomme til et sted, der emmer af lokalt liv, foreningsliv, fugleliv, planter, handelsliv, insekter, åndsliv, historie, bevægelse og mennesker. Et sted, hvor man både kan slå sig ned, leve godt, og lade sig lede videre ud i naturen.

Sammen får vi byens grønne hjerte til at banke, og derigennem skaber vi en særlig atmosfære af nærhed til naturen.

“Vi skal samles på kryds og tværs omkring alt det, vi brænder for i byen – for vi er byen, og det er os, der skaber tingene sammen. Jeg er overbevist om, at vi alle har en lille ildsjæl i os, der brænder for vores by.”

Foreningsrepræsentant fra Hvalsø Idrætsliv

“Nu er det vigtigt, hvordan vi vælger at ‘tale hinanden op’ i denne lidt slukørede perle af en by, så vi får løftet vores bosted, arbejdssted, fristed, handelsted, idræts-, kunst- og kultursted ind i et nyt og glattere kapitel.”

Borger Hvalsø

VI SKABER BYEN SAMMEN!

Hvalsø rummer engagerede borgere, foreninger, ildsjæle og et Bylav, der brænder for byens bedste. Der er brug for alle kræfter, når vi skal overkomme udfordringer og skabe nyt. Ved at styrke vores samarbejder på tværs i byen, opnår vi den kraft, der skal til.

Derfor bygger vi broer til hinanden, vi gør hinanden gode, vi skaber mødesteder og etablerer nye platforme for vores samarbejder. Vi tør sætte barren højt, vi stiller krav, og sammen tager vi ansvar for at skabe den by, vi holder af og drømmer om - for vi er byen.

VI BYGGER PÅ STYRKEPOSITIONER OG UDPEGER FOKUSOMRÅDER

Visionen for Hvalsø bygger på tre styrkepositioner, der karakteriserer byen og gør den til noget særligt.

Styrkepositionerne er:

- Vi er midt i naturen
- Vi er godt forbundet
- Vi har et stærkt fundament

På styrkepositionerne bygger vi fortællingen om Hvalsø som Porten til Naturen og mangfoldig handelsby, midt i naturen, tæt på storbyen, befolket af ildsjæle, der skaber, dyrker og gror sammen.

Visionen for Hvalsø rummer syv fokusområder, der bygger på borgernes og byens ønsker, som vil hjælpe os med at skabe den by, vi holder af og drømmer om.

Fokusområderne er:

- Levende handelsby
- Sammenhængende by
- Naturen ind i alt
- Kultur og kunst
- Bevægelse, leg og læring
- Børn og unge
- Dyrk byens mangfoldige historie

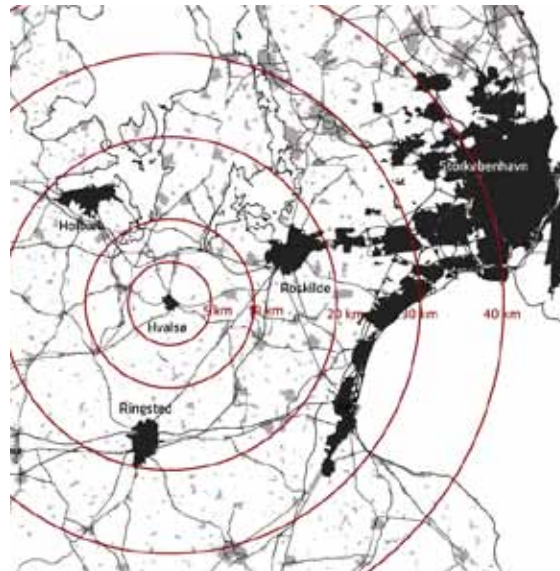
”...fra søen gennem grønne korridorer ud i de fjerneste områder af byen og videre ud i naturen skaber vi en ny fortælling”

Formand for Hvalsø Bylav

VI ER MIDT I NATUREN

Vi, der bor i Hvalsø, bor lige midt i naturen. Hvalsø ligger lige op ad Storskoven, afgrænset mod sydvest af Elverdamsdalen, og omgivet af landskabelige fredninger, der bliver til Nationalparken Skjoldungernes Land. Igennem generationer har mange haft et tæt forhold til naturen. Mange har opretholdt et livsgrundlag gennem skovdrift, landbrug, tørvegravning, savværker og råstofindvinding. Det betyder noget for os, at vi lever midt i naturen, og det er en styrke, vi vil dyrke, når vi udvikler vores by og grønne kiler.

VI ER GODT FORBUNDET

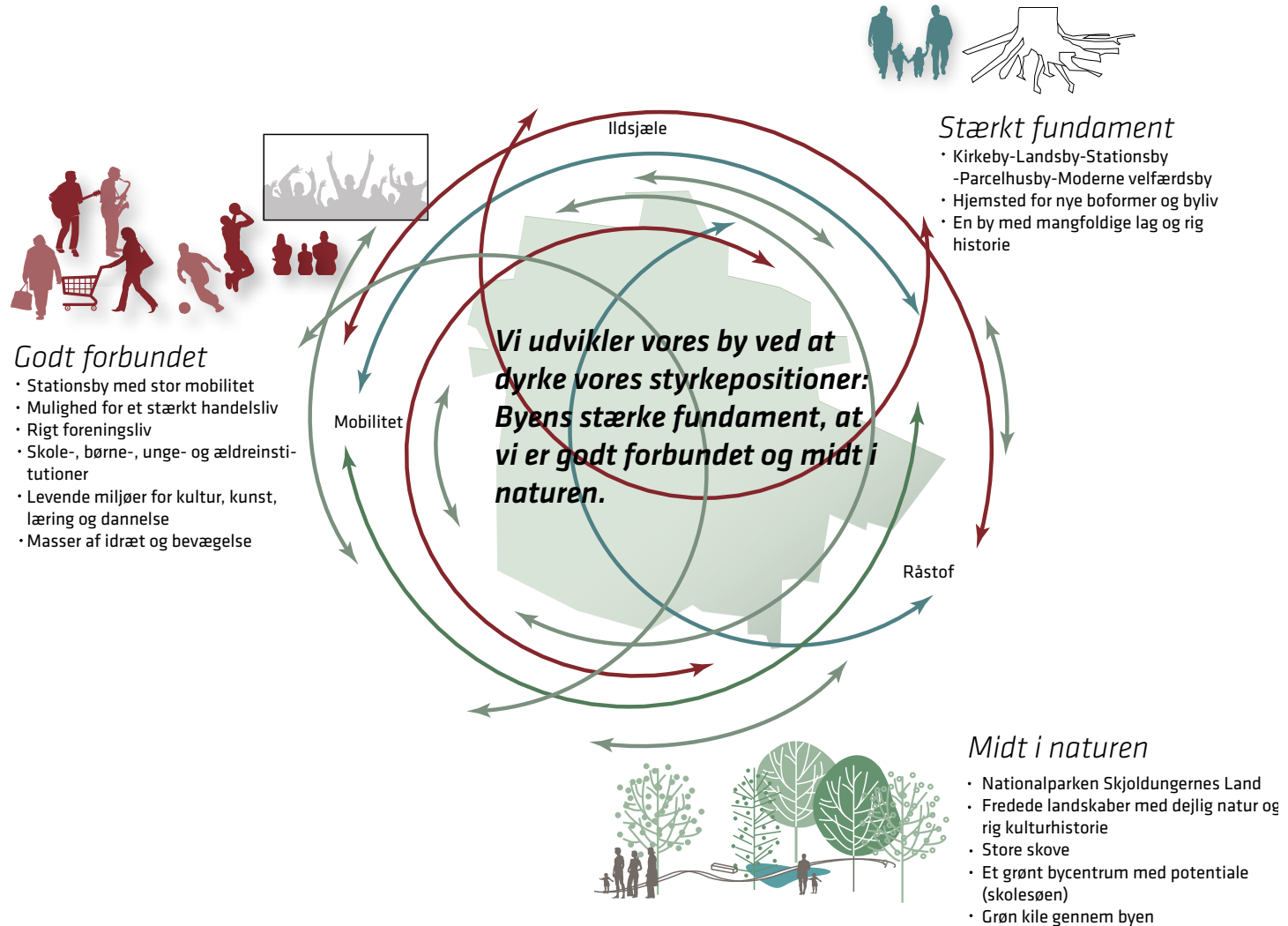
Herfra er der ikke langt til København og andre store byer, som Holbæk, Roskilde og Ringsted. Vi er godt forbundet trafikalt, og vi pendler med bus, tog og bil. Vi er også godt forbundet med hinanden og gennem vores stærke foreningskultur, der binder os sammen i et rigt og værdifuldt ånds- og fritidsliv. Som dynamisk stationsby med mange indbyggere og et stort opland er vi desuden Lejre Kommunes største handelsby. Vi er derfor godt forbundet, og det er en særlig styrke, vi vil dyrke, når vi udvikler vores by.

VI HAR ET STÆRKT FUNDAMENT

Hvalsø er en by med en rig historie. Her er mange lag og mange fortællinger. Fra Buske til Frikøbing, fra landsby til stationsby, fra kirkeby til velfærdsby, fra hovedgade til store parcelhuskvarterer og mangfoldige måder at bo og leve på. Hvalsø spænder bredt, og vi ser byens mangfoldighed, mange boformer, og rige historiske forankring som en styrke, vi kan bruge til gøre vores by til noget helt særligt.

VI SKABER EN HELT SÆRLIG ATMOSFÆRE
VED AT DYRKE VORES STYRKER - SAMMEN!

Det vi satser på for at få den by, vi drømmer om:

LEVENDE HANDELSBY

Hvalsø er Lejre Kommunes største by, der rummer mere end 1/3 af kommunens samlede detailhandelsomsætning.

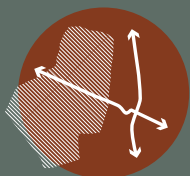
Vi vil arbejde for, at de handlende får oplevelser og muligheder, der inkluderer rig dagligvarehandel, et mangfoldigt erhvervsliv, lokale fødevarer, håndværk, dejlige spisesteder og en Hovedgade, der rar og tryk at færdes i. Vi vil arbejde for, at det at handle i Hvalsø bliver en særlig attraktion, hvor byens særlige atmosfære og styrker - kulturen, livet og naturen - bliver en del af oplevelsen.

SAMMENHÆNGENDE BY

Vi vil skabe bedre forbindelser, så vi får en by, der hænger godt og sikkert sammen.

På kryds og tværs fra skolesøen op til Hovedgaden og ud i naturen gennem grønne kiler. Ved hjælp af bedre stier og nye forbindelser gennem byen, knasende grus, skiltning, trafiksikre overgange, lys, der lokker i tussmørket og leder vej binder vi byen bedre sammen, så dens liv og mange kvaliteter bliver mere tilgængelige og synlige for alle.

NATUREN IND I ALT

Vi vil tænke naturen ind i alt, så det at ankomme til-, bo i-, og bruge byen udtrykker, og leder ud i den rige natur, der udgør en af Hvalsøs særlige styrker.

Hvalsø skal være sted, hvor naturen - vand, regn, jord, træer, buske, planter, blomster, grøntsager, frugter, fugle, insekter og dyreliv - forenes med kultur, leg, læring, bevægelse og handelsliv. Vi vil skabe større mulighed for biodiversitet, og vil dyrke naturen i nye grønne byrum, på parkeringspladser, i vores byhaver, langs stier, i Hovedgaden, ved Stationen og i den grønne kile.

KULTUR OG KUNST

I Hvalsø findes et rigt kulturliv, stor skaberkraft og mange aktive kunstnere, der beriger vores liv med skønhed, glæde, fællesskaber, indsigt og udsigt.

Her er en masse muligheder, fordi der er institutioner og mennesker nok, som brænder for sagen og kan noget. Fantastisk musikskole, billedskole, kunsthåndværkere og skulptører, der former lokale materialer, og en utrolig biograf, drevet af lokale ildsjæle. Alt sammen særlige kvaliteter, vi bakker op om og lader vokse og gro, når vi udvikler vores by.

BIO

De syv fokusområder udgør samlet set en værktøjskasse med redskaber til udviklingen af Hvalsø.

BEVÆGELSE, LEG & LÆRING

Skolen, boldbanerne, hallen, biblioteket, kulturinstitutionerne, pendlere og handelslivet fylder Hvalsø med liv og bevægelse.

Her er masser af puls, motionister, gymnastik, idræt, talent og rum for læring, som vi vil styrke og binde sammen gennem byrum og idrætsfaciliteter, der bruger naturen og appellerer til mere leg, læring og bevægelse for alle.

BØRN OG UNGE

Hvalsø har rammerne til det gode børneliv, men vi kan gøre det endnu bedre, og de unge skal have bedre faciliteter og muligheder for udfoldelse.

Vi vil arbejde for at der bliver bedre faciliteter for børn og unge både indendørs og i byens rum.

DYRK BYENS MANGFOLDIGE HISTORIE

Hvalsø er et sted med mange lag og en rig kultur- og naturhistorie, der har sat sig mange fine spor i byen, bygningerne og dens omgivelser.

Ved at dyrke byens mangfoldige lag, historiske kvaliteter og særlige kendetegn opnår vi forbindelse med byens dybe rødder, generationer og tider før os. Derigennem kan vi knytte os stærkere til vores sted, opbygge stolthed og give byen sin helt unikke karakter besjælet af tusind års fortællinger.

”Hvalsø ligger centralt, vi har et stort opland. Det er vores fordel, og det gør, at vi kan trække mange handlende og besøgende til byen. Det skal vi udnytte til at give byen nyt liv og en lysere fremtid.”

Brugsuddeler i Hvalsø

“Gør Hovedgaden lækker, indbydende og sikker for bløde trafikanter.”

Borger Hvalsø

HANDEL I HVALSØ SKAL VÆRE EN OPLEVELSE AF ALLE BYENS KVALITETER

Hvalsø er Lejre Kommunes største by, der rummer mere end 1/3 af kommunens samlede detailhandelsomsætning, men vi har også efterhånden en ret kedelig Hovedgade og et sporadisk handelsliv. Vi vil udvikle os som handelsby og under nutidens forudsætninger finde ud af, hvad vi kan rumme, og hvordan vi kan positionere os. Hovedgaden bliver aldrig som i gamle dage. Vi må tænke og skabe nye former for liv i Hovedgaden. Vi sætter ind på mange fronter: Bygningsfornyelse, omdannelse af tomme forretninger til boliger og nye formål, samt renovering af gaden. Vi vil skabe mulighed og incitament til at håndværk, kunst og

kunsthåndværk kan udfolde sig i Hovedgaden. Vi vil undersøge de mekanismer, der har været gældende for udviklingen af andre danske bymidter, der haft held med at vende en negativ udvikling. Vi vil bringe vores styrker og lag i spil og sørge for at det at handle i Hvalsø bliver en attraktion og en helhedsoplevelse. Vi vil udvikle Hvalsøs handelsliv til et økosystem, hvor de enkelte dele som Hovedgaden, søen, foreningerne, parkeringspladser, torvehal, naturen, Søtorvet og kultur- og fritidslivet spiller sammen, forstærker og beriger hinanden. Vi må gentænke handelslivet, så det bliver levende i en atmosfære, der handler om langt mere end blot at handle.

Eksempler på projekter

- Skabe de bedste betingelser for vores handelsliv og støtte op omkring de butikker vi har og får.
- Bygningsfornyelse af nedslidte ejendomme jvf. anbefalinger fra SAVE og Peter Olesens oplæg.
- Genanvendelse af nedslidte og funktionstømte bygninger i Hovedgaden til nye formål, fx byens gamle mejeri mv.
- Renovering af Hovedgaden: Trafiksikkerhed, beplantning, belægninger, klimatilpasning, lokal afledning af regnvand.
- Fokus på hvordan vi skaber liv i hovedgaden. F.eks. en positiv forlængelse af de udstillinger fra lokale kunstnere, der har været i tomme butikslokaler, et levende bykontor mv.
- Udvikling af Søtorvet - skab gode overgange og forbindelser mellem Søtorvet og den resterende by.
- Ny Torvehal for lokale fødevarer.
- Sikre de bedste betingelser for foreningslivet og samarbejde på tværs for at skabe en byorganisation, der kan understøtte udviklingen af handelslivet.

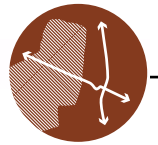

VI VIL SKABE STØRRE SAMMENHÆNG I BYEN OG MED NATUREN

Byen virker i dag meget opdelt: Sydbyen og Nordbyen er meget adskilte. Hovedgaden og Søen og Kulturaksen er usammenhængende. Der er behov for nedbrydning af barrierer gennem nye forbindelser. Man oplever ikke at være direkte forbundet med naturen, når man ankommer til byen. Vi vil skabe bedre forbindelser, så vi får en by, der hænger godt og sikkert sammen. Samtidig vil vi skabe tydelige forbindelser ud i naturen. Vi vil vise vejen til vores attraktioner: til de smukke kig, de gode stier, og vi vil lave nye stier med nye attraktioner, der viser vej til Storskoven og landskabet. På kryds og tværs

fra skolesøen op til Hovedgaden og ud i naturen gennem grønne kiler. Ved hjælp af bedre stier og nye forbindelser gennem byen, knasende grus, skiltning, trafiksikre overgange, lys, der lokker i tussmørket og leder vej, binder vi byen bedre sammen, så dens liv og mange kvaliteter bliver mere tilgængelige og synlige for alle. Søen, kilen og det kulturelle liv fra skole til hal, kulturhus og biograf, skal kobles bedre med Hovedgaden, som på mange måder stadig er et vistikort for besøgende i byen. Alt det positive i byen skal hjælpe med at løfte Hovedgaden.

Eksempler på projekter

- Lav stier, der fører ud i landskabet og binder byen sammen med naturen. (f.eks. Kløverstier og sti langs det gamle banetracé som vist på modstående side), forbindelser til skoven, Hjertestier mm.
- Sørg for kvalitet (belysning, belægning, natur) i stiforløb. Skab generelt bedre og mere sikre forhold for cyklister og fodgængere.
- Lav en samlet strategi for belysning, der får byen til at hænge sammen. Særligt i de mørke timer, så flere lokkes udenfor.
- De to viadukter under banen kan opgraderes med kunst, beplantning og lys og på den måde blive mere attraktive forbindelser i byen.
- Cykeludlejning, turistinfo, wayfinding.
- Lav et Kulturstrøg, der binder aktiviteterne i Hovedgaden sammen med kulturlivet.
- Vi vil udvikle et stærkere tværgående bysamarbejde, der kan arbejde sammen omkring byudviklingen. Vi vil udvikle vores platforme for byudviklingen, hvor vi kan mødes, være sammen og kommunikere med hinanden, fx via nye digitale løsninger, Projektkontoret i Hovedgaden mv.
- Vi vil skabe nye steder sammen, og vi vil sørge for at byudviklingen favner bredt og får ejerskab hos børn, unge forældre, skoleklasser mv. Vi vil sørge for at forandringerne i vores by får positiv betydning for os alle.

SAMMENHÆNGENDE BY

Forbindelse til Åstrup Skov og Tørpeskov Kløvrute 14km

Forbindelse til Bjergskov og Bæsted Skov

Forbindelse til det gamle tog-tracé

Kløvrute 4,5km

Kløvrute 2,8km

Forbindelse til Elverdamsåen

Forbindelse til Storskoven Kløvrute 7,5km

Ny forbindelse til Storskoven Kløvrute 7,5km

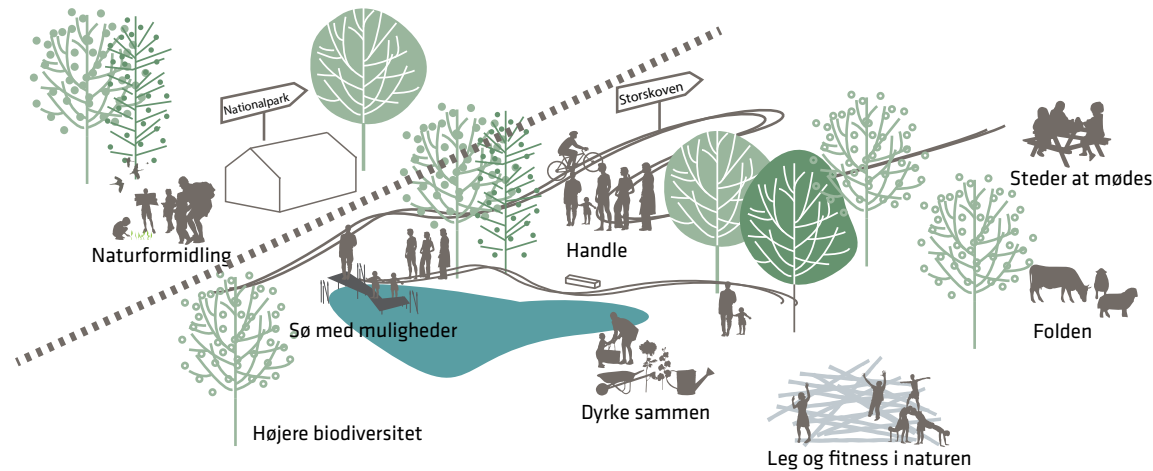
Forbindelse til grusgraven

Biograf
Netto
Hvalsø St.
Mejeri
Hvalsø Østergadecenter
Hovedgaden
Bibliotek
Kulturhus
Kulturaksen
Skole
Sportshal
Sætorvet
Kirke
Spilsten
Brutisen
Boldspil
Børnehuset
Skydebane
Hvalsø Ældrecenter
Skovvejens børnehave

Eksempler på projekter

- Stationen som et besøgs- eller velkomstcenter til Nationalparken Skjoldungernes Land.
- Udvikling af Stationsområdet inkl. forplads og parkeringsarealer, så man får et indtryk af en grønnere by.
- Udvikling af helhedsplan for den grønne kile, herunder fx udsigtstårn, så man kan se ud til skoven, attraktive LAR-projekter med vand, byhaver, stier mv.
- Området ved søen skal udvikles med mere naturindhold, højere biodiversitet, flere måder at opholde sig og bevæge sig på.
- Søområdet skal kunne ses fra toget som et indbydende og attraktivt vartegn for Hvalsø.
- Byrummene omdannes med håndtering af regnvand på terræn, når forsyningen alligevel skal omlægge kloak og regnvandsledninger.
- Beplantningsplan for byen - fokus på de fine solitære træer.
- Sørg for at parkeringspladserne får et højt indhold af natur så det bliver en oplevelse at gå fra bil til destination.
- Ankomsten til Hvalsø i bil og i tog skal være en oplevelse af at komme til natur, selv om man kommer til en by.

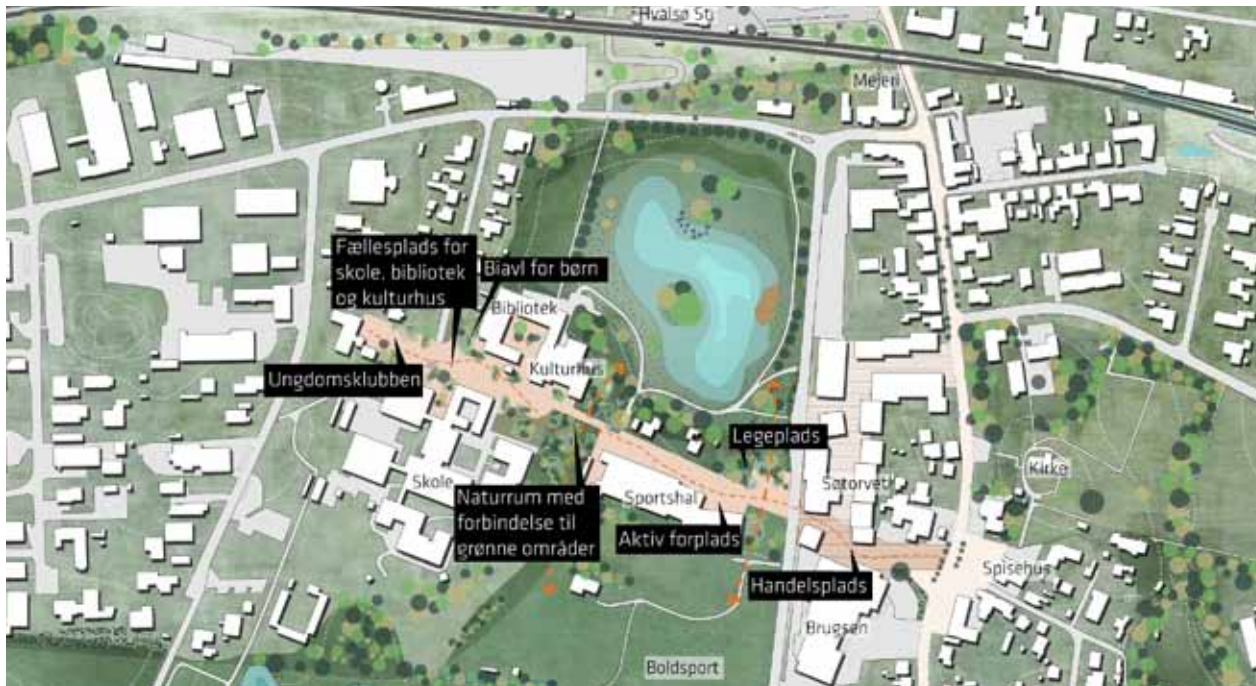

VI VIL TÆNKE NATUREN IND I ALT, NÅR VI UDVIKLER VORES BY

Vi vil kunne mærke, at vi har naturen tæt på os. Også i vores daglige gøremål og småture i byen. Derfor skal byen have et meget højere indhold af natur.

Vi vil tænke naturen ind i den måde, vi formidler viden på. Vi vil undervise vores børn i det særlige ved at være her. Vi vil give interesserede mulighed for at hente viden om historie, biodiversitet og kultur. Vi vil

tænke naturen ind i alt og bruge dynamikken mellem by og land positivt. Vi vil skabe større mulighed for biodiversitet, for forskellige naturtyper, for motion, information og service. Derfor vil vi have grønne parkeringspladser, der kan meget mere end parkeing. Vi vil mærke, dufte, føle og sansse, at vores by ligger midt i naturen.

VI VIL TRÆKKE BYENS RIGE KULTURLIV UD I HELE BYEN

Vi vil forbinde institutionerne, skolen, hallen, kulturhuset mv. bedre med hinanden på Skolevej. Ved at se Skolevej som et helt rum, der går fra facade til facade i stedet for et gadeforløb, vil forenings- og kulturlivet kunne smitte af og have aktiviteter, udstillinger, fitness, læsehave, muligheder for fysisk udfoldelse mm. i det rum, der ligger mellem alle

bygningerne, ud til søen og til kilen. Belægning, beplantning og belysning vil kunne løfte gaden fra at være en vej til at blive et byrum, der sammenbinder kulturlivet med hovedgaden. Kulturstrøget skal koble alle vores indendørs kultur aktiviteter med byens rum, der på den måde får nyt liv.

Eksempler på projekter

- *Kulturstrøget: Skolevej kan blive et helt rum, der går fra facade til facade og ikke kun er en vej. Det giver mulighed for at gadens mange indendørs aktiviteter i hal, skole, kulturhus mv, kan komme udenfor og påvirke byen i langt højere grad som et levende Kulturstrøg*
- *Pulje til Kunstprojekter: Udsmykning af viadukt, Gavlmalerier, Skulpturplads (Inspiration fra Give), facadeudsmykning osv.*
- *Skabe fundament for at kunsthåndværkere og kunstnere kan benytte tomme butikslokaler.*
- *Initiativer der kobler eksisterende kulturudbud i nye samarbejder mellem spisehus og bibliotek, mellem Brugsen og biografen, musikskolen og søen, billedskolen og kulturaksen osv.*
- *Bruge vores lokale kunstnere til kunstprojekter i byen.*
- *Bibliotekshaven: Et nyt rekreativt byrum, der stækker biblioteket og de øvrige kulturinstitutioner ud i byens rum, ned mod søen og ud i søen. Et nyt livligt og lærerigt mødested i byen.*

BEDRE RUM TIL BEVÆGELSE, LEG OG LÆRING UDENFOR

Skolen, boldbanerne, hallen, biblioteket, kulturinstitutionerne, pendlere og handelslivet fylder Hvalsø med liv og bevægelse. Her er masser af puls, motionister, gymnastik, idræt, talent og rum for læring, som vi vil styrke og skabe de optimale betingelser for gennem uderum og idrætsfaciliteter, der bruger naturen og appellerer til mere leg, læring og bevægelse for alle. Skolen, biblioteket og foreningslivet får

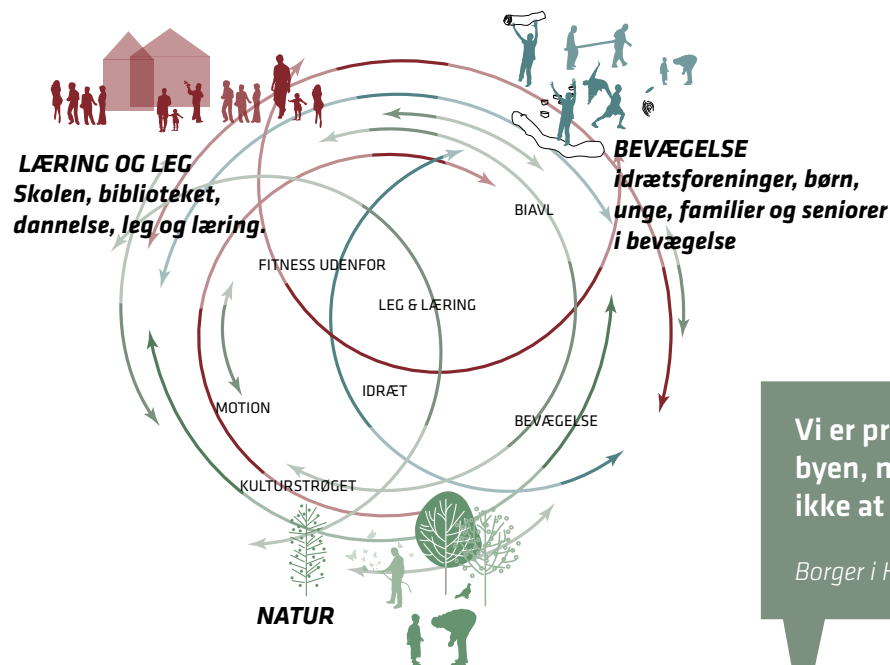
nye muligheder, når området omkring søen og kilen gives et større indhold af natur, når forbindelserne imellem områderne bliver bedre, og når der skabes nye rum at lege i. Bibliotekets, skolens og hallens rum kan udvides i og omkring byen og søen, så man kan mødes og lære af hinanden i naturlige læringsrum, der kobles med det kulturelle, f.eks. i form af biavl, skattejagter, fitness, krydderurte- og svampe stier mv.

Eksempler på projekter

- Nye udendørsidræts- og fitnessfaciliteter, der supplerer livet i hal og skole.
- Rekreative naturlegepladser og naturformidling ved søen og i kilen.
- Løbestier, vandrestier, kærestestier, svampestier, krydderurtestier, grusstier etc.
- Kilen og søen kobles sammen henover Skolevej/Kulturstrøget ved hjælp af grønne byrum.
- Kulturstrøget går fra fritidsklubben i vest og kobler til Kropladsen i øst, som et langt strøg, der forbinder skole, hal og kulturinstitutioner.
- Biblioteket åbner op til søen - måske helt ud i søen som en form for udvidet bibliotekshave eller læringsrum hvor nye former for rekreativitet, møder og læring kan stimuleres.

Vi er privilegerede her i byen, men de unge synes ikke at der er gang i den.

Borger i Hvalsø

SKAB RAMMER OG MULIGHEDER FOR EN LEVENDE UNGDOMSKULTUR I BYEN

Ungdomskulturen i Hvalsø kan faciliteres langt bedre end vi gør i dag. I et egentligt ungdomskulturhus vil man kunne skabe rum til de unge. I byudviklingen er det oplagt at de unge er medskabere. Børn og unges drømme om deres by og udfoldelsesmuligheder er vigtige. Der skal skabes et talerør og rum for de unge, så de kan komme i dialog med resten af byen ift. deres drømme og ønsker let kan blive

til virkelighed. Skolen, hallen, foreningslivet og biblioteket er vigtige aktører og formidlere og igennem aktiviteterne her kan børn og unge involvere sig i at skabe den by, de ønsker. Uderum af høj kvalitet omkring søen og kilen skaber mulighed for at bevægelse, leg, læring og natur. Det er oplagt at børn og unge er medskabere og idéudviklere i processen.

Eksempler på projekter

- Faciliter ungdomskultur gennem en bevidst satsning på et ungdomskulturhus (f.eks. ala det i Asnæs)-
- Sørg for at koble aktiviteterne for de unge mellem skolen, musikskolen og foreningslivet.
- Idéerne om kultursøget og aktiviteter omkring søen og kilen kobles, så de også er interessante for unge mennesker og kan bruges i regi af skole og foreningsliv,
- Undersøg om der kan skabes et behov for ungdomsboliger ift. nærheden til RUC.
- Lav gode lege og læringsområder omkring søen og kilen, der appellerer til flere aldersgrupper, også de helt små børn.
- Fokus på at udvikle udendørs rum til idræt og bevægelse sammen med byens børn og unge. Bygge på de gamle erfaringer med skatearealet ved hallen, som blev skabt på initiativ af en gruppe unge med konkrete ønsker.
- Skab et talerør for de unge, så de kan iværksætte deres gode idéer.

“Vi er i en tid, hvor opmærksomheden omkring bevaringsværdige bygninger og deres værdi for byen vokser i Hvalsø. Det skal vi udnytte til at sætte gang i god istandsættelse og genanvendelse i Hovedgaden og byens bygninger. Og vi ved allerede meget, jf. anbefalingerne fra SAVE-registreringen og Peter Olesen mv.”

Borger i Hvalsø

VI DYRKER BYENS MANGFOLDIGE HISTORIE OG KVALITETER

Vi udvikler Hvalsø med udgangspunkt i byens stærke fundament, mange historiske lag og kvaliteter. Kulturhistoriske, rumlige og menneskelige kvaliteter og initiativer tænkes ind som aktiver i udviklingen. Den historiske bevidsthed skaber rod, glæde og stedstilknytning – et ønske om at bevare, passe på og gøre sig umage og giver byen mange muligheder

og merværdi for både beboere og besøgende. Vi vil undersøge, om vi kan bruge nogle af byens oprindelige mødesteder på nye måder. Det Økologiske Spisehus i den gamle tekniske skole/kro er et godt eksempel på et nyt mødested, en ny funktion i en bygning, der historisk har været et samlingspunkt i byen. På den måde får gamle bygninger nyt liv. Det kunne vi godt tænke os mere af.

Eksempler på projekter

- Aktiver og skab opmærksomhed i byen omkring bygningsarvens værdi, SAVE-registrering, arkitektoniske og kulturhistoriske kvaliteter i byen.
- Informer og synliggør omkring mulighederne for midler bygningsfornyelse og vejledning omkring god istandsættelse.
- Forsøg at genanvende byens funktionstømte bevaringsværdige bygninger til nye formål, fx mejeriet.
- Brug lokale og stedsspecifikke materialer i byggeriet og renoveringen, fx fra savværket, skovene, brudene og grusgravene. Det giver byen en særlig karakter, skønhed og fortælling.
- Anerkend og fremhæv, at byen har bygnings- og boligkvaliteter fra alle tider: Kirke, præstegård, bondegårde, herregårde, stationsbygning, hotel, bedre byggeskik, parcelhuse, industri, ny arkitektur og transformationer, nye boformer i Frikøbing og Buske etc.
- Dyrk bevaring og brug af byens mange historiske bygninger og kulturmiljøer, fx kirken, Tadre Mølle, stationsbygningen, hotellet etc.
- Skab opmærksomhed omkring byens arkitektoniske, natur- og kulturhistoriske kvaliteter gennem foredrag, formidling, events og samarbejder mellem Hvalsøs kulturhistoriske foreninger; Egnshistorisk Forening, Lokalarkivet mv.

Eksempler på lokale råstoffer, der kan være med til at knytte hvalsø tættere til sit sted og historie ved at råstofferne bruges på nye måder i byen.

FRÅDSTEN/KILDEKALK

Kildekalk og myremalmen som findes i området, kan bruges som byggesten, måske kan man bruge frådstenene fra Tadre Mølle bruddet?

SAVVÆRKSTRADITIONER

Hvalsø har stærke savværkstraditioner. Det bundsolide, måden at tørre træet på, det grove, det stoflige, duften af træ vil vi gerne mærke mere til.

GRUSGRAVENE

Grusgravene er en del af byen, også i fremtiden, når de omdannes til rekreative formål. Materialets kvaliteter kan bruges i byens rum, som stier mv.

SKOVEN LIGE I NÆRHEDEN

Skovene omkring Hvalsø byder på stor rumlig variation. Kan det filtrerede sollys, det krogede, de åbne og lukkede rum smitte mere af på byen.

BEGIVENHEDER DER HAR FORMET HVALSØ

<p>XX00 f.kr. Det storslåede landskab har sammen med dødislandskabernes skovrigdom været med til at trække adelen til egnen. Skjoldungerne og vikingetid/jernalder har ikke efterladt mange spor her. Der er fundet en enkelt fibula i skoven. Kirken er hovedejer i Midde-lalderen. Den lod opstemme rigtig mange områder i skovene til brug for opdræt af sunder til spisning i fasten af Roskildes mange gejstlige. Der har været tale om en</p>	<p>o. 1200 stor produktion. Dammene og dæmningerne kan stadig ses. Stednavne fortæller også historie "Gydelyng". Fra samme tid stammer også flere mølledæmninger i skovene. Kirken opføres o. 1200. Senere udvidet ad flere gange. Kirken har tjent herrregården Sonnerupgård, landsbyen og sognet. Tidligere præstegård lå vest for og nedenfor kirken. Nuværende præstegård opført længere mod nord i 1919.</p>	<p>1600 Svenskekrigene i 1600-tallet var ufattelig hårde for egnen. Stort set alt var skadet i betydeligt omfang til helt ødelagt. Snaphaner bekæmpede besættelsesmagten fra skovene. Den gamle adel går fallit, borgerlige overtager godsene sammen med Københavns Magistrat. Lindormen og tyren. Tyr på kropladsen ved kirken.</p>	<p>1700 Den oprindelige landsby lå syd for kirken og bestod af 14 gårde og nogle huse. 6 gårde blev flyttet ud i forbindelse med udskiftningen i 1793. Hvalsø var sognets hovedby, kirke, præstegård, degnegård, fattighus, skoler og senere handel, håndværk og småindustri. Administration.</p>	<p>1870'erne Nordvestbanen mellem Roskilde og Kalundborg etableres i 1870'erne. Det gør Hvalsø til en stationsby: Apotek (1871) fungerer stadig i samme bygning, Købmandshandel (Hovedgaden 62) fra 1876. Stationsbygning (1874). Mejeri, hotel, kro og købmændsgård og handelsgade. Hvalsø er i dag en sammensmeltning af landsbyen syd for kirken og stationsbyen nord for.</p>	<p>1875-o 1915 Kreaturmarkederne fra Jomfrukilderne, der ligger vest for Hvalsø blev fra 1877-1930'erne flyttet ind til Hvalsø. Kildemarkederne fandt sted hvert år. De udviklede sig til en hel udskænkning, dans, gøglere, handel etc i stor skala. Degnen Sandbech havde dog opstillet en kildeblok, hvor fromme kunne lægge en skilling til</p>	<p>1945 de fattige og som tak for eventuel helbredelse. Derfor har vi Sandbechs Allé. Klager fra de omboende var med til at flytte markederne til stationen. Realskole, missionshus, vandværk, elværk og fattighus kom til i disse år. I disse år blev der også opført flere villaer for embedsmænd og fabrikanter i byen.</p>	<p>1972 2. Verdenskrig. Våbenedkastninger i betydeligt omfang. Råstofgravene går ca 100 år tilbage. Den første var allerede omdannet til park i 1960. Gravene skal med tiden omdannes til rekreative områder med stort naturindhold.</p>	<p>1972 Kommunalreformer har været svære at fordøje i de små samfund. Reformen i 1972 var endnu ikke gledet ned mod nord i den gamle Hvalsø Kommune, da den næste kom. Såby-Kisserup blev "lagt ind under" ikke sammen med Hvalsø-Særløse. Det tog årtier før, den nye struktur slog igennem. Fra kommunens, foreningers og privat side har været mange initiativer til at skabe en fællesskabsfølelse for Lejre Kommune.</p>
--	--	---	--	--	--	---	---	--

“I gennem lang tid har der været et stærkt ønske om, at Hvalsø bliver en endnu bedre by. Vi har arbejdet på forskellige fronter. Nu går vi sammen for at skabe det rum og de midler, der er nødvendige for, at vi kan udvikle byen.”

Byen

Visionen for Hvalsø er udarbejdet på foranledning borgere, virksomheder og foreninger samt Hvalsø Bylav, der har efterspurgt en langsigtet og samlende vision for byens udvikling.

Visionen for Hvalsø er blevet til gennem omfattende involvering af byens mange interessenter i regi af “Vores Hvalsø” i 2015 og gennem inddragelse af centrale videns- og baggrundsmaterialer, herunder fx detailhandels- og trafikanalyser, Juul & Frosts “Helhedsstrategi for Hvalsø Bymidte af 2001 samt Lejre Kommunes brand- og udviklingsstrategi “Vores Sted”, hvor “Naturen ind i alt”, “Gode rammer for fællesskaber” og “Frirum til initiativ” udgør centrale omdrejningspunkter.

Arkitektvirksomheden SLA har udarbejdet visionen i tæt samarbejde med byen og Lejre Kommune, der har støttet projektet økonomisk samt gennem nødvendig facilitering af kommunikation, møder og videndeling.